

DIENST

Centrale Diaconale Conferentie 2009

Verslavingsproblematiek

57e jaargang nummer 4

december
2009

In dit nummer

87

Redactioneel

auteur

Een eerste die de laatste is...

88

Algemeen verslag

Annet Jonker

Verslaving

92

Workshop

Annet Jonker

**Samen sterk -
met partner en kinderen**

94

Workshop

Annet Jonker

**Wéét waar je kinderen
mee bezig zijn!**

96

Workshop

Annet Jonker

Verslaving signaleren

98

Bijbel op bezoek

Roel Meijer

Ontheffing

99

Diaconaal Steunpunt

Hart in actie

102

Aandachtveld diakenen

Peter van de Kamp

**Welke solidariteit
door Wmo?**

106

Diaconaal Steunpunt

Wetenswaardigheden

DIENTST

57e jaargang 2009

nummer 4

december 2009

DIENTST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Gerdien Bredenhoff - redactieassistent
Peter van de Kamp, Zwolle
Anne Jan Kruizinga, Hardenberg, eindredacteur
Jacqueline van der Ziel-Visser, Zwolle
Henk Geertsema, Zwolle

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Kameelvlinder 16
3822 AR Amersfoort
Telefoon: (033) 480 16 60
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
fax (084) 716 54 15
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl
ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

Een eerste die de laatste is...

Anne Jan Kruizinga

Als u deze uitgave van Dienst ontvangt zijn we al in het jaar van onze Heer 2010 beland. En toch telt deze uitgave als de laatste van 2009. Dat vraagt om een uitleg.

Rond de uitgave van het derde nummer van 2009 werd onze redactieassistenten vrij plotseling en voor een lange periode opgenomen in het ziekenhuis. En met een kleine redactie welke gevormd wordt door uitsluitend vrijwilligers kom je dan meteen in de problemen. Dat was te merken aan zowel de lay out als de inhoud van het laatste nummer. Deze had niet de kwaliteit welke u van ons gewend bent. En ook het (te) laat verschijnen van dit laatste nummer heeft hier mee te maken. Wij bieden u hiervoor onze verontschuldigingen aan.

Ook het aantal nummers per jaargang blijft de laatste jaren steken op vier, terwijl in onze colofon duidelijk over zes nummers per jaargang wordt gesproken. Overigens wat betreft het aantal pagina's heeft u weinig gemist omdat de wel verschenen nummers beduidend dikker waren dan gebruikelijk. Ook hiervoor is een reden. Wij merken steeds vaker dat de uitgaven van Dienst niet tijdig het grootste deel van onze lezers bereiken. Dat heeft te maken met het gegeven dat Dienst in de meeste gevallen niet op de postadressen van onze lezers wordt bezorgd. De meeste kerkenraden binnen onze kerken hebben een zogenoemd blokabonnement. Een bundel uitgaven wordt dan verzonden naar de scriba welke deze uitdeelt onder de zittende ambtsdragers. Meestal gebeurt dat in die vergadering waar de voltallige kerkenraad ('breed') aanwezig is. Nu merken we dat de frequentie van deze vergadering

de laatste tijd naar beneden is gegaan. Vaak van maandelijks naar slechts vier of zes keer per jaar.

In het afgelopen jaar hebben we ons als redactie over deze ontwikkelingen beraden. En, omdat Dienst wordt uitgegeven onder de verantwoordelijkheid van het Comité voor de Centrale Diaconale Conferentie (CCDC), hebben wij ook hen in deze discussie betrokken. We zijn zeg maar begonnen met het herijken van onze uitgangspunten.

We hebben onder anderen stil gestaan bij de volgende drie vragen:

- a) voor wie schrijven we Dienst;
- b) wat willen we met Dienst bereiken; en
- c) is de manier waarop we dat doen nog wel "bij de tijd". Een echt antwoord op al deze vragen hebben we nog niet. Besloten is om het jaar 2010 te gebruiken voor een uitgebreid onderzoek waarbij we in het bijzonder ook de lezers willen betrekken. Organisatorisch zijn hiervoor de eerste stappen gezet. En de uitkomsten delen we t.z.t. natuurlijk met onze lezers.

En voor de korte termijn: in 2010 verschijnen er D.V. weer vier nummers, twee voor de zomervakantie en twee er na.

Namens de redactie wens ik u Gods zegen toe in Zijn jaar 2010.

Algemeen verslag

Verslaving

Annet Jonker

*Een verslag van de 117^e Centrale Diaconale Conferentie
'Heb geduld. Wees trouw. Zie in liefde om. Houdt contact. Want verslaafde is vooral
EENZAAM.' Dat gegeven kwam in bijna alle lezingen en workshops, die gegeven werden op de CDC op 26 september in Dalfsen, terug. 'Een leerzame en boeiende dag,' is de algemene conclusie aan het eind van de dag.*

De dagvoorzitter, Pieter de Gelder, kijkt in zijn openingswoord terug in de geschiedenis van de CDC. Hij roert hier diverse nufjes, oftewel nutteloze feitjes, door zodat het een smeug geheel wordt dat prettig is om naar te luisteren.

Aan de wieg van de CDC staan in 1888 diverse geleerde broeders. Tegenwoordig is het peil van de Comité dat de CDC organiseert wel behoorlijk gezakt: een marktkoopman, een politiemann, een docent en een gepensioneerde hebben nu zitting. Hij hoopt dan ook dat dit peil omhooggetrokken wordt door Bert Morijn.

Als advocaat en heuse notabele neemt hij zitting in het comité.

Effectiviteit van 'Dienst'

Van het Comité dat de CDC organiseert heeft hij een paar mededelingen: ook dit jaar hoeven de deelnemers aan de conferentie niets te betalen voor deze dag. Wel vraagt hij of de diaconieën die hun bijdrage van drie cent per ziel over 2008 nog niet voldaan hebben, dit snel willen doen zodat 2008 afgesloten kan worden.

Verder heeft het bestuur het idee dat het blad 'Dienst', in 1947 in het leven geroepen als toerusting voor ouderlingen en diaconen, niet meer stukgelezen wordt. Daar-

om zal de komende twee jaar onderzoek gedaan worden naar de effectiviteit van dit blad. Dit in samenwerking met SGO en broeder Douma uit Rotterdam. Graag wensen en suggesties hierover via het Diaconaal Steunpunt!

Ontwikkeling

Rein Delhaas, die als intake behandelaar werkt bij verslavingszorg Brijder, mag het spits afbijten over het thema 'Verslaving'.

Deze ochtend wil hij het vooral over alcohol hebben, omdat de aanwezigen vooral alcoholverslaving zullen tegenkomen in de praktijk. Hij merkt op dat het denken

over verslaving voortdurend is bijgesteld in de loop van de jaren.

Een paar honderd jaar geleden was het vooral een kwestie van zwakte. Dus moest iemand heropgevoed worden en hard aan het werk, en dan ging het vanzelf wel weer over. Dit werkte niet.

Toen Delhaas 25 jaar geleden begon te werken in de verslavingszorg, was verslaving vooral iets dat veroorzaakt werd door problemen op sociaal en psychosociaal gebied. Bijvoorbeeld door de gezinssituatie. Tegenwoordig is het vooral een hersenziekte en wordt er steeds vaker medicatie en gedragstherapie gebruikt om de verslaving te behandelen.

Verslaafden zijn vooral eenzaam.

Extreme afhankelijkheid

Verslaving is een extreme mate van afhankelijkheid. En hoe extremer afhankelijk, hoe minder vrijheid. Soms wordt de vrijheid zelfs niet meer beleefd, je bent echt een slaaf geworden van het middel. Nu is alcohol zowel extreem als heel subtiel. We leven in een alcoholvriendelijke cultuur, we matsen elkaar: 'iedereen drinkt weleens een keertje teveel.' Het is gezellig om een borreltje te drinken. Maar een keertje teveel drinken is eigenlijk een overdosis. Als je vroeger dronken was, dan was dat een soort bedrijfsrisico, 'moet je niet meer doen.' Tegenwoordig is het dronken worden op zich al leuk. Maar het is wél iedere keer een overdosis. En je bent verslaafd voordat je het weet. Dan heb je steeds meer nodig om hetzelfde effect te bereiken. De kater achteraf is eigenlijk gewoon een onthoudingsverschijnsel. Je werk en andere verplichtingen gaan eronder lijden. En ondanks dat je ziet dat het zó niet kan, doe je het toch!

Er zijn verschillende manieren van hulp voor een verslaafde. Niet alleen door face to face gesprekken maar ook op internet kan een begin van de behandeling gemaakt worden. "Maar wordt je er vooral van bewust in je eigen kring," gaf Delhaas de diakenen mee. "Kijk ook kritisch naar jezelf, hoe ga je er zelf mee om?!"

Dichterbij dan je denkt

Peter van de Kamp belichtte de rol van de kerk en diakenen bij een verslaving. 'Het is dichterbij dan je denkt,' zei hij. 'Wij hebben vaak een eindplaatje in ons hoofd, van een verpauwerde man die in de achterbuurten van Amsterdam in de goot leeft. Maar meestal zijn het hele gewone mensen, zoals jij en ik.'

Hard werken, dan gaat het vanzelf weer over!

Hij heeft dat vooral gemerkt toen hij vrijwilligerswerk ging doen bij 'Het Passion' in Hummelo, een time-out voorziening voor verslaafde dak- en thuislozen. De verhalen die hij daar hoorde kwamen erg dichtbij: 'drie jaar geleden had ik net zo'n leven als jij. Een goede baan, een gezin, maar toen' In een paar

jaar tijd kan zo'n proces zich voltrekken. Hij benadrukte dat een verslaafde zich ontzettend eenzaam voelt. 'Als verslaafde leef je in een gevangenis. Het beheerst alles, je lichaam vraagt erom, je hebt ook psychisch een sterk verlangen om je weer zo 'goed' te voelen, al je tijd en energie besteed je om aan het middel te komen, al je gedachten draaien maar om één ding! Dat kun je zelf niet meer veranderen, je zit gevangen. En je kunt de deur van die gevangenis zelf niet meer opendoen. Je komt in een sociaal isolement, je wordt een wrak en je voelt je ontzettend eenzaam.'

Houdt contact

Wat kun je doen als diaken? Ga naast de verslaafde staan, veroordeel hem niet. Bedenk dat hij zijn probleem niet zelf op kan lossen, ook al zegt hij zelf van wel. Praat hem geen schuldgevoel aan en neem hem zijn schuldgevoel ook niet af. Dat heeft hij terecht. Maar vooral: houdt contact! Dat is de meest adequate vorm van hulp die je kunt geven, maar ook de belangrijkste.

Haak niet af, ook niet voor de rest van het gezin. Want die heeft het ook erg zwaar.

Probeer te helpen. Wees zo nodig creatief. En zorg voor een open sfeer in de gemeente. Geef voorlichting en zorg dat verslaving in de gemeente bespreekbaar is met jong en oud!

Dronken worden is tegenwoordig vooral leuk.

Introductie KMW

Voordat de diakenen mochten genieten van de heerlijke soep en de lekkere bolletjes, presenteerde Ineke van Dongen van 'de Driehoek' een nieuwe afdeling van deze organisatie: het Kerk Maatschappelijk Werk.

De Driehoek wil graag dichtbij de kerken staan om zo beter te kunnen helpen in het gebied tussen pastoraat en hulpverlening. Ook voor de gemeenteleden wil het KMW er zijn. Want als er iets is – zowel persoonlijk als in de kerk – heeft dat effect op de omgeving.

Het KMW biedt deze dienstverlening in de kerken, zowel individueel als voor groepen en kerkenraden. Elke gemeente krijgt een contactpersoon die contact zoekt met de kerk of andersom. Hierin wil het aansluiten bij bestaande structuren en werkt men in regio's.

Meer informatie over het KMW is op internet te vinden op www.kmwdedriehoek.nl.

Nieuwe Diaconaal Consulent

Hierna wordt de nieuwe Diaconaal Consulent, Derk Jan Poel, voorgesteld aan de diakenen en wordt Dirk Albert Prins als gaande DC, uitgezwaaid.

Derk Jan vertelt in het kort iets over zichzelf:

Hij heeft ruim twee jaar samen met zijn vrouw in Lesotho gewerkt voor Youth for Christ. De mensen in Lesotho hebben vooral te kampen met drie grote problemen: AIDS, voedseltekort en armoede.

Derk Jan en zijn vrouw hebben o.a. gewerkt met kansarme jongeren in een jongerencentrum en geholpen met een voedselprogramma voor straatkinderen. Daarnaast hebben ze een buddyproject gestart in een jeugdgevangenis. Ze kijken terug op een bijzonder mooie en leerzame tijd.

Half oktober 2008 kwamen ze, samen met

hun in Lesotho geadopteerde zoontje Aron, terug in Nederland en in januari is Derk Jan begonnen als Diaconaal Consulent. "Ik zit nu, na negen maanden, goed op m'n plek en ik wil graag samen met u aan het werk," liet hij de diakenen weten.

Na de lunch waren er verschillende workshops rond het dagthema: over het signaleren van verslaving, de partner en kinderen van een verslaafde, een verhaal van een ex-verslaafde en kon er verder doorgepraat worden n.a.v. de gehouden presentaties. Hierover op een andere plaats meer.

Synodebesluiten fusie Deputaatschappen

Na de workshops werd de dag gezamenlijk afgesloten. Henk Geertsema, lid van het Comité CDC, gaf de stand van zaken weer rondom de besluiten die de synode verleden jaar genomen heeft over het samenvoegen van verschillende deputaatschappen. SGO, Dteg en ASE zijn onlangs gefuseerd tot een nieuw deputaatschap OOG, wat staat voor Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenten. Ook het Generaal Diaconaal Deputaatschap (GDD), waar het Diaconaal Steunpunt onder valt, heeft de verplichting om te kijken naar de mogelijkheden om samen te werken met OOG. Er

zijn contacten gelegd om te kijken wat mogelijk en zinvol is.

Het GDD wil wel samenwerken, maar zon-

der verlies van de kwaliteit en de herkenbaarheid. Het DS is namelijk van de diakenen en het GDD wil borgen dat hun werk centraal blijft staan.

Verder is het zo dat de drie deputaatschappen die samen OOG geworden zijn, nog heel druk zijn om één organisatie te vormen.

Verslaafden zijn mensen
zoals v en ik.

Vraag!

Derk Jan Poel vroeg de diakenen in actie te komen. Namelijk om met vragen te komen. 'Ik bén het Diaconaal Steunpunt. Vertel waar u behoefte aan hebt. Lever iets aan waar ik andere diaconieën mee verder kan helpen. Dat kan ik dan ook weer gebruiken op de nieuwe website.' Ook kan hij vragen, die hij zelf niet meteen kan beantwoorden, doorspelen aan de leden van het Comité CDC, die elk een specialisatie hebben. Verder vraagt hij de diaconieën of ze hun adresgegevens willen checken, postadressen, e-mailadressen en wijzigingen door te geven aan de scriba, zodat de wijzigingen op de handboekwebsite kunnen worden aangepast. Tenslotte wijst hij de diakenen op de thema-avonden die hij dit seizoen overal in

MaaK verslaving bespreekbaar in de gemeente.

den lande weer georganiseerd heeft, o.a. over 'oriëntatie in het diaconaat', 'mantelzorg' en 'diaconaat en gebed.' Verdere gegevens zijn te vinden op de site van het Diaconaal Steunpunt.

Dagvoorzitter Pieter de Gelder sloot aan op de mededelingen van Derk Jan met een kort en krachtig: "Voed hem en vraag hem!"

De volgende Diaconale Conferentie zal in Amersfoort gehouden worden. Het CDC bezint zich nog op de vraag of ook de broeders uit de CGK en de NGK uitgenodigd zullen worden.

Workshop

Samen sterk - met partner en kinderen

Annet Jonker

Als iemand verslaafd is, heeft dat altijd invloed op de omgeving. De ouders, kinderen, partner, broers en zussen, allemaal krijgen ze er op een bepaalde manier mee te maken. Vaak hebben ze het er moeilijk mee. Wat kun je als diaken voor hen doen?

Elly Breedveld van Stichting 'De Hoop' in Dordrecht gaf hierover informatie die handig is om te weten als je in de wijk met verslaving te maken krijgt. Want alle aandacht gaat vaak naar de verslaafde. Dat geeft de omstanders het gevoel alleen te staan. Het is erg belangrijk dat de familie erbij betrokken wordt. Want ouders lopen vast als hun verslaafde kind niets met de verslaving wil doen. Ze denken dat ze iets fout hebben gedaan, ze voelen zich schuldig, net als de broers en zussen.

'Stel dat er een schuldige aan te wijzen is, wat helpt dat dan voor het proces?' hield Breedveld de diakenen voor. 'Het kunnen net zo goed moeiten of bepaalde patronen zijn waardoor iemand verslaafd raakt. Vaak zie je ook dat het één het ander versterkt en in stand houdt. Grenzen worden verlegd, 'ik heb geen zin in dat gezeur', er wordt door de familie geld bijgedragen enzovoorts. Maar zo loopt de

verslaafde niet tegen de gevolgen van zijn verslaving aan. En zal hij er dus ook niet snel iets aan doen.'

Patronen

Er zijn bepaalde patronen te zien bij de omgeving van een verslaafde:

Beheersing - alles wordt er door beheerst, iedereen zet alles in om de verslaafde te helpen. Vaak zien de betrokkenen dat zelf niet. Maak ze er van bewust, houd ze een spiegel voor. Dat helpt!

Ontkenning - 'Ach, hij drinkt wel veel, maar dat valt toch nog wel mee?' Of: 'Blowen, wie doet dat nu niet in deze wereld?'

Schuld - bijvoorbeeld bij een aanrijding bij dronkenschap. De partner voelt zich schuldig omdat hij of zij de sleutels niet gepakt heeft. Houd voor ogen dat de verslaafde zelf verantwoordelijk is voor wat hij of zij doet.

'Voorkom slachtoffergedrag.' Het helpt wél, je hebt altijd invloed.

Alle aandacht gaat naar de verslaafde. Daardoor voelen de omstanders zich alleen.

Had ik de sleutels maar gepakt!

Manipulatie – ‘Je maakt ons leven kapot!’ Dan wil je de verslaafde veranderen, maar dat lukt nooit.

Deze patronen brengen gevolgen met zich mee. Het gezinsevenwicht raakt verstoord. De kinderen doen huishoudelijk werk of worden door ouders gebruikt als klankbord. De partner en de kinderen nemen vaak geen ruimte voor eigen emoties en verliezen zichzelf – ‘waar, wie ben ik eigenlijk?’ En er blijft weinig tijd over voor gezonde en normale relaties. Vaak willen ze er niet over praten.

Breedveld: “Denk niet dat verslaving alleen in de achterbuurten van Amsterdam voorkomt. Maak het daarom tot een terugkerend thema in je gemeente, dat werkt drempelverlagend. Maak het bespreekbaar, dan wordt het isolement minder groot.”

Effect op kinderen

Voor de kinderen betekent het omgaan met een verslaafde ook een beïnvloeding in hun ontwikkeling. Ze gaan zich terugtrekken, nemen geen vriendjes meer mee naar huis of verliezen hun vriendjes. Ze worden wantrouwend. Want pa of ma beloofd van alles, maar de borrel komt zo vaak tussenbeide. Kinderen kunnen ook minder goed omgaan met grenzen. Verder is het voor hen

*Kinderen worden wantrouwend.
Altijd komt de borrel
tussenbeide...*

moeilijk om over hun gevoelens te praten. Want het wordt vaak óf onder tafel geveegd, óf de conflicten escaleren. Ook moeten de kinderen veel zorgen voor anderen. Ze moeten ingewikkelde problemen oplossen, omdat het anders niet gebeurt.

Ruimte geven

Wat moet je als diaken daar nou mee? ‘Geef ruimte voor het verhaal van de partner en de kinderen, maak daar tijd voor en creëer een gelegenheid’, zegt Breedveld. ‘Als het niet kan waar de verslaafde bij is, zoek dan een ander moment. Neem ze serieus! Zie en hoor de partner en de kinderen, want meestal is het echt waar wat ze vertellen dat er gebeurt is. Maak het bespreekbaar, wees er en blijf er voor hen. Zoek naar een netwerk. Het is soms net een rotonde,’ vertelt

Breedveld vanuit haar ervaring bij ‘De Hoop’. ‘De één weet precies wat hij nodig heeft en wil, de ander twijfelt heel erg. Rijd dan die rotonde met hem of haar en wees geduldig. Soms

moet je wel tien keer over dezelfde rotonde. Bedenk dat het niet gemakkelijk is om hulp te vragen!’

Workshop

Wéét waar je kinderen mee bezig zijn!

Annet Jonker

Christenouders moeten niet denken dat verslaving hun deur voorbijgaat. Het is belangrijk om te weten waar je kind zich bevindt, waar het mee bezig is. Ze moeten zich verdiepen in wat verslaving met iemand doet. De diakenen hebben tot taak ouders daarop te wijzen. Dat is wat John en Ronald als oud gasten van 'Het Passion' in Hummelo hun publiek meegeven tijdens de workshops die ze geven op de Centrale Diaconale Conferentie.

Als ex-verslaafden gaan ze met Piet van Pelt, de oprichter en beheerder van het Passion, het land in. Naar catechisatieavonden, conferenties en andere dagen om uit eigen ervaring te vertellen wat het is om verslaafd te zijn. En hoe gemakkelijk en snel je verslaafd, dak- en thuisloos raakt.

'Ik heb twee relaties achter de rug,' vertelt John. 'Ik vond mijn vrouw in bed met mijn beste vriend. Onze zoon bleef bij haar wonen tot ik hem voor een weekend kwam halen en zag dat haar vriend haar in elkaar had geslagen. En dat jochie van negen was daarbij. Ik wilde hem toen bij mij laten wonen, maar mijn nieuwe vriendin zei keihard: 'Ik heb voor jou gekozen, niet voor je zoon!' Ik maakte een verkeerde keuze en had binnen vier maanden voor 15.000 euro aan cocaïne opgeemaakt. En dan moet je flink stomen om dat voor elkaar te krijgen,' grijnst hij. Na hulp gekregen te hebben van diverse

instanties kwam hij via Stichting Ontmoeting in Hummelo terecht.

John: 'De eerste dagen dacht ik wel: wat moeten al die mensen van me! Maar door de omgang met de vrijwilligers, die me niet afrekenden op wie ik was, kwam ik echt tot rust. Iedere week waren er nieuwe vrijwilligers en ik kon steeds weer mijn verhaal kwijt. En kreeg ook steeds nieuwe feedback. Dat is zo bijzonder, want dat krijg je van niemand meer. Door je familie ben je uitgekotst, want je liegt en bedriegt. Toch heb ik mijn waardegevoel teruggevonden, ook doordat ik ging geloven in God. Ik val af en toe nog wel op mijn snufferd. Maar ik mag geloven het goed met me komt. Nu mag ik met Piet

mee om te getuigen. Ik ben geholpen in mijn nood, nu wil ik zelf helpen. Ik merk ook

dat jongeren sneller dingen tegen mij vertellen die ze aan niemand anders durven te vertellen. Na afloop van een catechisatie-

*Ik heb voor jou gekozen,
niet voor je zoon!*

*Je bent uitgekotst door je
familie*

avond kwam er een meisje naar me toe, in tranen. Ze had dat weekend geblowd en gedronken en ze durfde niet meer te bidden. Ik zei tegen haar: 'Net of God niet weet dat je stom hebt gedaan! Nu is het tijd om alles voor Hem te belijden.' Toen hebben we samen gebeden.'

Regel iets voor het Avondmaal

Verslaving is overal

Het is belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van wat hun kinderen doen, waar ze zitten. Want verslaving gaat niet aan je kinderen voorbij. 'Als ik in Doesburg op een terrasje zit op vrijdagavond dan zie ik daar een levendige handel in speed en coke,' vertelt John. 'Signalen waaraan je kunt zien dat er iets met je kind aan de hand is', is zijn of haar gedrag. Het kind is ineens veel te laat thuis. Krijgt een ander slaappatroon. Geeft gedragsproblemen, de schoolprestaties gaan achteruit.

En van 'een wietje' zit je zó op cocaïne. Het is niet: eens verslaafd, altijd verslaafd. Je kunt vrij zijn in Christus. Maar het blijft een zwakke plek, want de receptoren blijven open staan. Een alcohol-verslaafde die twintig jaar droog staat, wordt geen sociale drinker. Daarom moet er voor het Avondmaal ook echt iets geregeld worden! Ik heb wel eens een terugval gehad. Maar dan ben ik altijd welkom bij 'Het Passion'.'

Dit wordt bevestigd door Piet van Pelt. 'Er zijn bij ons een paar regels: je gaat bijvoorbeeld niet alleen van het terrein af, er worden geen verdovende middelen gebruikt. Als dat wel gebeurt volgt er een waarschuwing of een schorsing. Dan gaat iemand à la minute naar

het station en wordt op de trein gezet. Maar iedereen is welkom terug! Want ook wij mogen elke avond op onze knieën terug komen bij de Vader.

Mensen komen vrijwillig bij ons via een hulpver-

leningsinstantie. Bij ons is er 24 uur per dag begeleiding door vrijwilligers en een paar uur professionele begeleiding door Stichting Ontmoeting. Na vier tot zes weken moet er een keuze gemaakt worden. Als onze gasten aan hun probleem willen werken, wordt er een behandeling geadviseerd. Maar het kan best even duren voor iemand aan de beurt is, bijvoorbeeld voor er plaats is bij 'De Hoop'. Soms blijven gasten wel een jaar bij ons.'

Stress op straat

'Het Passion' is een time-out voorziening voor dak- en thuislozen. Want het valt niet mee om op straat te leven. Je moet maar zien waar je eten vandaan haalt, drugs, alcohol, een bed. Op straat is het één grote negatieve omgeving. Bij ons zitten ze beter dan ergens anders. Uit onderzoek is gebleken dat als mensen op straat leven, er binnen een half jaar ingegrepen moet worden, anders zijn of worden ze verslaafd. Ze hebben rust nodig en een ander sociaal netwerk. Dat krijgen ze bij ons. De politie weet wie er bij ons zit en laat onze gasten met rust. En het werkt. We zijn nu drie jaar bezig en het blijkt dat 70% van onze gasten niet meer terug gaat naar de straat!'

Zeventig procent blijft van de straat

Workshop

Verslaving signaleren

Annet Jonker

Hoe merk je dat iemand verslaafd is? Kun je dat aan de buitenkant aan iemand zien? Tijdens de workshop die Erik de Vos, directeur van Terwille verzorgde op de Centrale Diaconale Conferentie werd duidelijk waar je als diaken op moet letten om te signaleren of iemand verslaafd is.

Dat er veel onduidelijkheid is over verslaving werd meteen aan het begin van de workshop al duidelijk toen de aanwezigen konden reageren op de volgende stellingen: in een glas wijn zit meer alcohol dan in een glas bier. En: meisjes worden eerder dronken dan jongens; en: heroïne is de gevaarlijkste en meest destructieve verslavende stof. In het glas wijn en het glas bier zit evenveel alcohol, meisjes worden inderdaad eerder dronken (heeft te maken met lichaamsgewicht) en heroïne is niet de meest destructieve verslavende stof. Wat dan wel? Alcohol! De schade die aan de lever en andere organen veroorzaakt wordt door alcohol is onherstelbaar. Het vreemde is dat wanneer een heroïnegebruiker zegt: 'ik gebruik alleen op zaterdag', dat we dan iets hebben van: 'heb je een steekje los?' Met alcohol accepteren we het gewoon.

Alcohol is destructiever dan heroïne.

Waarom verslaafd?

Naast alcohol zijn er natuurlijk nog diverse andere dingen waar je aan verslaafd kunt raken: drugs, medicijnen, gokken, eten, tabak, seks en internet. Maar waarom raakt iemand verslaafd? Bijvoorbeeld om te *presteren*, iets langer vol te kunnen houden (stimulerende middelen als

cafeïne, amfetamine, nicotine en cocaïne). Of om niet te willen voelen, dan is *verdoving* prettig (verdovende middelen als alcohol en opiaten). Of om te *vluchten* uit angst voor de waarheid. Zelfs om iets in stand te houden, loyaal te zijn aan bijvoorbeeld je vader of moeder die dronk. Of juist het tegenovergestelde: 'ik zal nooit iemand nemen die verslaafd is'. Dan zijn er nog de middelen die bewustzijn veranderend werken (LSD, cannabis, paddo's) of waarvan je *psychisch afhankelijk* wordt (gokken, seks, eten, internet).

Gedrag opmerken

Iemand die verslaafd is, **gedraagt** zich op een bepaalde manier. Dat kun je (leren) zien, zodat je als diaken in staat bent mensen in je wijk te helpen. Want heel vaak weet een verslaafde zelf het verschil niet meer tussen de *waarheid* en de *leugen*. Vaak leidt de verslaafde een *dubbeleven* en/of *steelt*. Iedereen kan *manipuleren* en spelletjes met mensen spelen, maar iemand die verslaafd is doet

Niemand roept: 'yes, ik ben verslaafd!'

dat in een hele extreme vorm. Je kunt het zien aan *slachtoffergedrag*: altijd de oorzaak buiten zichzelf zoeken, ruzie maken om weer te kunnen gebruiken. Dus: geen verantwoor-

ding nemen voor het verslavingsgedrag. Vaak zijn verslaafden erg *op zichzelf gericht*, in zichzelf gekeerd, steeds meer met zichzelf bezig. Ze leven vaak *geïsoleerd*, vooral bij een cannabisverslaving. Ze zijn *nonchalant*, *lacherig*, *vermijden contact*, *zweten eerder*, *hebben kleine of juist vergrote pupillen*. (Bij cannabis zijn de ogen ook rooddoorlopen). En de *norm vervaagt*. Je wilt het niet, maar je hebt het nodig. 'Ik moet het wel stelen, anders is het veel te duur'. Dan gaat het middel de norm bepalen.

Verder zijn er bepaalde **reacties** waaraan je kunt merken dat iemand verslaafd is. In het begin zal iemand die verslaafd is *ontkennen* dat hij verslaafd is. 'Ik stop er zó mee!' Volgens bindt hij er de *strijd* mee aan, het mag niet bestaan. 'Ik zal zorgen dat ik de controle over mijn eigen leven houdt'. Dan begint hij het te *accepteren*, 'het is nu eenmaal zo'. En vervolgens de *verstoting*, waardoor het probleem niet meer bestaat.

Wat kun je doen?

Ja, en dan ben je er vrij zeker van dat de gene die voor je zit verslaafd is. Wat dan? De Vos: 'Houdt er rekening mee dat iemand die verslaafd is zich schaamt. Geen verslaafde zegt: 'yes, ik ben verslaafd!'

Maak contact. Dat is een hele kunst, een heel actief gebeuren. Luister aandachtig en stel duidelijke vragen. Oefen jezelf in het stellen van vragen en vraag rustig door. Verslaafden doen er alles aan om het er niet over te hebben. *Wees aandachtig*, je leert kijken en zien en bouwt vertrouwen op. Observeer, kijk naar gedrag en uiterlijke kenmerken. Kijk vooral naar de sociale omgeving!

Zorg ervoor dat hij of zij aan je denkt. Meen wat je doet en zegt. Lukt je dat zelf niet, zorg er dan voor dan anderen uit de gemeente die dit wel kunnen en willen dat van je overnemen.

Wees er voor hem, ook als hij er niet is. Hij houdt zich niet aan afspraken, maar wees zelf wel trouw. En *wees vasthoudend*, dan biedt je genade.

Wees eerlijk en duidelijk. Benoem wat je ziet. Zeg bijvoorbeeld: 'ik zie dat er dit gebeurt'. Houd het bij jezelf. Soms heb je het mis, maar dan heb je wel verbinding, contact. Als je niks zegt en het is wel zo, gebeurt er ook niks. Durf fouten te maken, daar leer je heel veel van.

Zorg voor legale afhankelijkheid, zodat je hem verleidt om contact met jou te houden. Regel iets voor hem, bijvoorbeeld een sociale uitkering. Dan denkt hij: 'die kerel moet ik hebben'. Hij 'gebruikt' jou, maar jij gebruikt dat contact.

Niemand is zielig! Ook een verslaafde niet. Laat hem zijn eigen last dragen, dat is zelfs heel Bijbels. Als jij als diaken zijn last gaat dragen, neem je hem niet meer serieus. Zo leer je hem zijn eigen verantwoordelijkheid weer te nemen. Zeg de waarheid, maar wel in liefde. Anders is de waarheid dodelijk. Maar als je de leugen laat bestaan is dat ook dodelijk. Dat kan ook een afwenden zijn, dan wil je zelf eigenlijk niet helpen.

Zorg voor een netwerk, voor goede contacten binnen en buiten de kerk

En *maak goede afspraken*, wie doet wat? Houdt contact, ook als je iemand naar professionele zorg hebt toe geleid. Voorkom isolement!

Vraag door. Een verslaafde zal er alles aan doen om er niet over te praten

De leugen laten bestaan is dodelijk!

Bijbel op bezoek

Ontheffing

Roel Meijer

Psalm 122: 'Verheugd was ik...'

'Je taak met vreugde vervullen. Hoe doe je dat in vredesnaam? Ik hoor het je nog zo zeggen. Mooie preek. Maar wat is er van terecht gekomen?'

Gisteravond bij Jos en Maartje geweest. Goed stel. Jos is ouderling. Mensen waarderen hem. Hij is betrokken, trouw, oprecht. Enthousiast gestart, toen. En nu? We zijn anderhalf jaar verder. Het lijkt alsof Jos wegzakt. Mist af en toe. Niet meer zo betrokken. Afgelopen week belde hij. 'Kun je komen praten?'

Gesprek

Eenmaal in gesprek, blijkt dat Jos het helemaal gehad heeft met het ouderling-zijn. Niet om de mensen in zijn wijk. Maar omdat achter de schermen kijken van het kerkelijk bedrijf geloven voor hem lastig maakt. Steeds lastiger. Ja, Jezus ziet hij nog wel. Maar er gaat geen kerkenraadsvergadering voorbij of er is rotzooi. De puinhoop die mensen er van maken. Mensen waar Jos soms hoog tegen opzag. Betere christen dan hij. Dacht hij. Huwelijksontrouw, drankmisbruik, geroddel, geklets. En alsof dat nog niet genoeg is, waarom moet het in de kerk zelf allemaal zo moeizaam gaan? Mensen met oprecht enthousiasme en goeie ideeën. Jos kent ze en ziet hoe ze in de kerkenraad afgebrand worden. Hoe levend geloof van mensen soms vermalen dreigt te worden tussen de grote, logge raderen van de kerk.

Roeping

'Jos, ben je er van overtuigd dat God zelf je geroepen heeft?' 'Jos, ben je er van overtuigd dat God nu tegen je zegt: stoppen jongen?' Mensen als Jos vind je niet zo vaak. Oprecht, betrokken, trouw. Maar soms is het om je

geloofs-wil beter om ouderling-af te worden. Of diaken-af. Wanneer het bijzonder ambt een molensteen om je nek wordt, tot schade voor je geloof.

Goed gesprek gehad. Gebeden samen. De ontheffingsaanvraag komt. Als ik naar huis fiets, vraag ik me af: hoe kan dat toch, dat we zo ver gekomen zijn als kerk? Was dit Gods plan met de ambten? Of hebben wij dit er van gemaakt? Eenzame mannen, in soms diepe geloofsstrijd. En we zien ze niet staan. Hoe komen we weer zo ver dat we 't echt samen zingen kunnen: 'Ja, ik was echt blij toen ik hoorde: laten we naar het huis van de HEER gaan'?

Om over na te denken:

- Vraag jezelf eens af: wat doet het ouderling-/diaken-zijn eigenlijk met mijn persoonlijk geloof? En praat er samen eens over door.
- In een grote gemeente is oog hebben voor al je collega-ouderlingen of -diakenen misschien lastig. Vorm duo's van mensen die elkaars buddy zijn: echt bij elkaar betrokken, ook geestelijk.
- Hoe kijk jij aan tegen iemand als Jos: een loser die het niet heeft volgehouden? Of iemand die dapper genoeg was om voor zijn eigen geloof te kiezen?
- Kijk eens kritisch naar je eigen kerkenraad (-sagenda). Wat remt je geestelijk leven en wat stimuleert het?
- Mag je dat als ambtsdrager in de kerk zeggen: ik doe alleen wat (geestelijk) goed voor me is?

Diaconaal Steunpunt

Hart in actie

Roel Meijer

diaconaal bewogen in beweging voor je naaste

Welk woord hoort niet in het rijtje thuis: google-en, barmhartigheid, slurptaks, wiiën.

Grote kans dat u kiest voor barmhartigheid. Tussen zulke moderne woorden valt barmhartigheid als snel uit de toon. De andere woorden zijn pas recent aan onze woordenschat toegevoegd. Barmhartigheid daarentegen heeft al erg oude papieren. In deze moderne tijd dreigt echter alles wat oud is steeds meer onder het stof te verdwijnen. Maar daarmee verdwijnt dan, als we niet oppassen, een essentieel onderdeel van ons christen-zijn onder datzelfde stof. Hoog tijd dus om weer eens wat stof te doen opwaaien!

Barmhartigheid = hart & in actie

Maar wat is dat nou precies, barmhartigheid? Synoniemen als *medelijden*, *compassie*, *bewogenheid* en *ontferming* kunnen helpen om barmhartigheid al wat dichter bij huis te brengen. Het heeft blijkbaar te maken met gevoel. In het bekende verhaal van de barmhartige Samaritaan duidt de letterlijke betekenis van ‘*hij kreeg medelijden*’ op een smachten en zuchten dat diep vanuit de ingewanden komt. Barmhartigheid is dus op z’n zachts gezegd een nogal sterke emotie.

Maar barmhartigheid is meer dan een gevoel. Kenmerkend voor barmhartigheid is het ook daadwerkelijk overgaan tot actie. Van bewogen naar bewegen! Kijk maar naar de Here

Jezus. In de evangeliën lees je steeds weer dat de Here Jezus met compassie was bewogen en... Hij genas hen; Hij onderwees hen; Hij raakte hen aan en maakte hen beter; Hij gaf hen te eten. Kortom, Hij was bewogen en kwam in beweging.

We kunnen dus concluderen dat barmhartigheid allereerst een *diep meevoelen* met de ander is. Dit diep meevoelen resulteert vervolgens in *die ander ook opzoeken* in zijn nood en een *daadwerkelijk helpen*. Kortom, hart in actie.

Wat heeft dat met mij te maken?

Gaat barmhartigheid niet vooral over God? En wordt Zijn barmhartigheid niet vooral zichtbaar in Jezus Christus? Hij is het toppunt van Gods barmhartigheid.

En als het dan al wat voor de kerk is, dan toch vooral voor de diakenen?! Zij zijn immers verantwoordelijk voor de *dienst der barmhartigheid*. En misschien is het ook nog wel iets voor die ene broeder of zuster want die lijkt er wel een speciale gave voor te hebben. Maar ik, wat moet ik hier verder mee?

In Lukas 6:35 zegt Jezus “wees barmhartig zoals uw vader barmhartig is”. Daarmee worden we allemaal aangesproken. Dit is een opdracht die je niet zomaar naast je neer kunt leggen.

Het belang is onmiskenbaar

Hoe belangrijk is barmhartigheid eigenlijk voor een christen? We worden toch allemaal gered uit *genade*, door het *geloof alleen*. Dat is al eeuwen de belijdenis van de kerk. Dus zo belangrijk kan barmhartigheid niet zijn, want mijn redding hangt dus niet af van mijn barmhartigheid.

Lees dan eens het verhaal in Matteus 25 over het scheiden van de bokken en schapen door de Here Jezus als Hij terugkomt. Wat is nou zo opvallend (en misschien wel alarmerend) in dat verhaal? Het criterium voor het scheiden van de schapen van de bokken is *betoonde daden van barmhartigheid*! Mensen die bewogen waren en daarna in beweging zijn gekomen voor anderen. Het geloof wordt hier niet eens genoemd!

Geloof staat niet alleen

Hoe zit dat dan? De bijbel is toch duidelijk? We worden alleen door geloof behouden en niet door wat we doen! We kunnen niets bijdragen aan onze redding! Dit is absoluut waar, maar als we het hierbij laten, dan zeggen we toch te weinig.

Calvijn leerde 'wij worden gered door geloof alleen, maar niet door geloof dat alleen staat'. Er zijn blijkbaar verschillende vormen van geloof. En er is maar één geloof dat echt leven geeft. Al het andere geloof is nutteloos. Calvijn volgde hierin het onderwijs van de Bijbel.

Bewijs

Jacobus is duidelijk. Alleen horen is niet genoeg. Je moet ook doen wat je gehoord hebt. Je moet ermee aan de slag. Zo beschrijft Jacobus dat zuivere dienst aan God juist ook zorgen is voor hen die onze zorg nodig hebben (naast een zuiver blijven in deze wereld – Jac. 1:27). Levend geloof wordt *bewezen* door je daden (Jac. 2: 17). Je bent zelfs een dwaas als niet ziet dat geloof zonder daden nutteloos is (Jac. 2:20)!

Leg je er op toe het goede te doen

Ook Paulus hamert er keer op keer op dat we goede werken moeten doen! Kijk maar eens naar Titus 3:3-8. Paulus begint een gedetailleerde beschrijving van onze uitzichtloze situatie. Vervolgens beschrijft hij hoe God in al Zijn barmhartigheid ons heeft gered. Ook Paulus onderstreept nog eens dat dit alles echt geen gevolg is van onze goede werken!

Maar let op, Paulus is nog niet klaar. Hij gaat nog even door. Hij benadrukt nog eens dat wat hij hiervoor gezegd heeft betrouwbaar is. Maar, zegt Paulus dan, het resultaat moet dan ook zijn dat zij die deze boodschap vertrouwen zich *er op toe leggen het goede te doen*. Je er op toeleggen om het goede te doen! Dat vraagt om een bewuste en nauwgezette houding. Goed doen kan niet even tussendoor, als je er tijd voor hebt of er zin in hebt, of als je de gave hebt. Dit toeleggen op het goede doen geldt voor iedereen die deze boodschap vertrouwt! Dus ook voor jou en mij!

Herkenbare vruchten

Tenslotte is ook Jezus zelf heel duidelijk. Aan de vruchten herken je de boom, zegt Hij. Elke goede boom draagt goede vruchten. Met slechte bomen loopt het niet goed af.

Let op, het zijn niet de vruchten die leven ge-

ven. Ze bewijzen alleen maar dat de boom gezond is en stevig in goede grond staat. Zo is het ook met ons geloof. Onze daden vertellen of ons geloof echt leeft, of we echt gegrepen zijn door Gods genade voor ons. Goede werken zijn dus geen input van onze redding, maar onvermijdelijke output ervan! En dan blijkt dat 'barmhartigheid' toch ineens heel relevant is voor ons eigen leven!

Schuldgevoel

Er zijn een aantal reacties mogelijk op bovenstaande. De kans bestaat dat je op dit moment met een schuldgevoel zit. Een gevoel dat je niet genoeg doet. Maar dan moeten we nog een spade dieper. Want schuld is niet de juiste motivator voor kostbare barmhartigheid.

Ook een moraal van goed doen omdat de bijbel het zegt brengt je niet ver. Of een houding van zelfrechtvaardiging – het doen omdat je dan bij God in een goed blaadje komt. Dit alles brengt niet de barmhartigheid die Christus werkelijk zoekt; de radicale barmhartigheid van het evangelie.

Als je al een schuldgevoel hebt laat het dan een schuldgevoel zijn dat je onvoldoende bent doordrongen van het wonder van het

evangelie. Dat je het onvoldoende ruimte geeft om je te veranderen. Laat het niet leiden tot activisme, tot weer een project, maar vooral tot nieuwe inspanning om je te verdiepen in dat wonder. Tot een hernieuwd besef van dankbaarheid. Het geheim zit namelijk in de liefde van de Here Jezus. De liefde die alle kennis te boven gaat (Ef. 3:19). Ben jij, bent u vol van die liefde?! Want als dat zo is dan zal dat naar buiten komen, als stromen van levend water.

Besef dat jij het was die daar totaal hulpeloos lag op die weg van Jericho naar Jeruzalem. En dat Jezus jouw barmhartige Samaritaan was! Hij gaf alles op voor jou! Zelfs zijn leven. Terwijl jij zijn grote vijand was! Maar in een liefde die alle kennis te boven gaat zocht Hij jou en mij op! Daar zit de krachtbron, de juiste innerlijke motivatie. Het besef dat je zelf van 100% genade leeft, en dat God dus alles van je kan vragen. Beseffen dat er niets is dat Hij niet van ons kan vragen. En nu vraagt Hij ons om vanuit diezelfde barmhartige houding te leven. 'Volg mij' zegt de Here Jezus. Ook hierin.

En dat is dus niet een taak voor de diakenen van de gemeente, of voor die enkeling die de gave er voor heeft. Dat is een taak voor elke christen, voor de hele gemeente. Laat dat ook steeds een terugkerend thema zijn in het diaconaal huisbezoek. En in de prediking. Elk seizoen weer. Praat daar samen over. Bidt daar samen voor. En laat vooral de liefde van Christus in uw harten doordringen. Herten in actie voor onze naasten zullen dan het resultaat zijn. Tot eer van God!

Aandachtsveld diakenen

Welke solidariteit door Wmo?

Peter van de Kamp

Vanaf 1 januari 2007 is in Nederland de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) van kracht. In het kader van deze Wmo heeft de regering ook op de kerken een beroep gedaan om mee te werken aan de vormgeving van solidariteit. Want onze huidige regering gaat voor 'solidariteit'. In de openingzin van het coalitieakkoord van 07-02-2007 tussen CDA-PvdA-CU, dat de basis vormt onder het kabinet-Balkenende-IV, is 'solidariteit' één van de vier sleutelwoorden: "Wij willen samen werken aan groei, duurzaamheid, respect en solidariteit."

In een eerste artikel (in het vorige nummer van *Dienst*) heb ik duidelijk gemaakt dat door de invoering van de Wmo de maatschappelijke context voor het diaconale handelen van de kerk inderdaad gewijzigd is. Het diaconale handelen van de kerk vanuit naastenliefde, gekoppeld aan termen als gemeenschapszin en solidariteit, staat sinds de invoering van de Wmo in een wettelijk kader, hoezeer de achterliggende mensvisie en wereldbeschouwing van overheid en kerk ook verschillen. Christelijke naastenliefde kan vanuit het perspectief van de overheid als maatschappelijke solidariteit getypeerd worden. Een dringende vraag is echter wel welke (vorm van) solidariteit de regering op het oog heeft. Die vraag probeer ik in dit tweede artikel te beantwoorden.

Populair woord

'Solidariteit' is een populair woord. Het wordt veelvuldig gehanteerd in maatschappelijke en politieke discussies. De Socialistische Partij voerde in 2006 een actie 'Red de solidariteit' omdat solidariteit als criterium van beschaving volgens toenmalig SP-leider Jan Marijnissen door de verschillende kabinetten-Balkenende onvoldoende werd behartigd. Volgens christen-democraten is solidariteit één van de kernbegrippen van hun politieke overtuiging, terwijl sociaal-democraten de term als een klassieke uitdrukking voor

hun inzet ten gunste van een rechtvaardige samenleving beschouwen.

De term solidariteit is afkomstig van een Latijns woord dat 'stevig' betekent. Vanuit deze achtergrond heeft solidariteit de betekenis van de (stevige) samenhang van een groep. Niet voor niets wordt het ook wel 'vertaald' als: saamhorigheid (in en van de samenleving). Verder heeft 'solidariteit' als begrip haar oorsprong in de Romeinse wetgeving.

In het hedendaagse gebruik van het woord 'solidariteit' zijn verschillende betekenissen te onderscheiden, variërend van sociale cohesie ('cement van de samenleving') tot opkomen voor de zwakken in de samenleving. In elk geval is de betekenis van 'solidariteit' niet eenduidig en kan er niet gesproken worden over 'de' solidariteit in de samenleving. Dat komt mede door de verschillende vormen van solidariteit: hulp aan mensen uit oudere generaties, geld geven aan goede doelen, vrijwilligerswerk, evenwichtig migratiebeleid enz. Op een dieper niveau speelt ook mee dat levensovertuiging en motivatie een belangrijke rol spelen als het gaat om de betekenis die mensen geven aan een solidaire houding en aan solidair handelen.

Horizontaal-verticaal, intern-extern

In verband met discussies over de verzorgingsstaat worden vaak twee contrasterende be-

grippenparen gebruikt: horizontale en verticale solidariteit én interne en externe solidariteit.

-*Horizontale* solidariteit gaat uit van evenwichtige wederkerigheid en eigenbelang en houdt in dat mensen gezamenlijk iets regelen omdat dat goedkoper en efficiënter is dan wanneer iedereen iets afzonderlijk regelt voor zichzelf (verzekeringen zijn een klassiek voorbeeld van horizontale solidariteit, ook te typeren als belangen-solidariteit). *Verticale* solidariteit heeft te maken met de onevenwichtige relaties tussen rijken en armen, gezonden en zieken, jongeren en ouderen (waarbij het onderscheid tussen vrijwillige en verplichte solidariteit van belang is, zie hieronder, omdat mensen vaak niet vrijwillig solidair zijn met armen of daklozen, maar door de overheid gedwongen worden tot solidariteit via bepaalde vormen van belasting).

Het begrippenpaar *interne* en *externe* solidariteit geeft een nadere invulling van groeps-solidariteit: om solidair te zijn met de eigen groep en eigen groepsbelangen (interne solidariteit) sluiten groepsleden niet-groepsleden uit (geen externe solidariteit). Bevordering van interne solidariteit (bijvoorbeeld binnen een bepaalde buurt of binnen een bepaald land) gaat vaak ten koste van externe solidariteit (omdat andere buurten of andere landen worden buitengesloten).

Twee andere contrasterende begrippenparen zijn vrijwillige en verplichte solidariteit én eenzijdige en tweezijdige solidariteit.

- Voor vrijwillige solidariteit (via donaties en vrijwilligerswerk) kan iemand zelf kiezen, terwijl verplichte solidariteit wordt opgelegd door de overheid of andere instanties (via belastingheffing en sociale wetgeving).
- Eenzijdige solidariteit betekent dat iemand iets voor een ander doet zonder een tegenprestatie te verwachten (*charitas*). Tweezijdige solidariteit is juist gebaseerd op eigenbelang. Iemand is solidair met een ander in

de verwachting dat die ander solidair zal zijn met hem.

Op basis van de gegevens die ik in het eerste artikel over de Wmo heb doorgegeven kan vastgesteld worden dat de regering via deze wet

Er kan niet gesproken worden over 'de' solidariteit in de samenleving.

probeert te komen tot een vorm van solidariteit die binnen de hierboven genoemde begrippenparen aan de meer morele kant zit van overtuiging en mo-

tivatie: zo veel mogelijk verticale, externe, vrijwillige en eenzijdige solidariteit (de meest radicale vorm van solidariteit).

- Verticale solidariteit omdat de regering wil zorgen voor het behoud van solidariteit van gezonde mensen met gehandicapten, zorgbehoevende ouderen en psychiatrische patiënten.
- Externe solidariteit omdat de regering wil bevorderen dat burgers verder kijken dan hun eigen groep, buurt of netwerk als het gaat om het helpen van medemensen.
- Vrijwillige solidariteit omdat de regering een beroep doet op de burgers om op vrijwillige basis verantwoordelijkheid voor elkaar te nemen en daar ook vorm aan te geven via o.a. mantelzorg, vrijwilligerswerk(!) en verenigingen.
- Eenzijdige solidariteit omdat de regering wil bevorderen dat mensen voor elkaar klaar staan en elkaar helpen zonder allerlei vormen van tegenprestatie of beloning.

Naast liefde?

In het vorige artikel concludeerde ik dat christelijke naastenliefde vanuit het perspectief van de overheid als maatschappelijke solidariteit getypeerd kan worden. Maar heeft christelijke naastenliefde eigenlijk wel iets te maken met maatschappelijke solidariteit? Hoe is de relatie tussen christelijke naastenliefde en maatschappelijke solidariteit? Ik zet een aantal stappen om die relatie toe te lichten:

- 1) In de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV-2004) wordt het woord 'solidariteit' gebruikt in Hebrreeën 13:16 ('En houd de liefdadigheid en de onderlinge solidariteit in ere, want dat zijn offers waarin God behagen schept.') In de vertaling van Hebrreeën 10:33 staat het woord 'solidair' ('enerzijds kreeg u publiekelijk smaad en beproevingen te verduren, anderzijds was u solidair met hen die hetzelfde moesten doormaken.') In beide gevallen wordt een woord gebruikt dat verbondenheid of gemeenschap uitdrukt. In de Nieuwe Vertaling (NBG-1951) komen de woorden 'solidariteit' en 'solidair' niet voor. Daarom is de vraag in hoeverre, afgezien van het woord 'solidariteit', de zaak die met de term 'solidariteit' wordt aangeduid in de Bijbel aanwezig is. Concreet betekent deze vraag dat we moeten nagaan of saamhorigheid, wederzijdse verantwoordelijkheid en onderlinge betrokkenheid (sociale cohesie) in de Bijbel aanwezig zijn.
- 2) Daadwerkelijke saamhorigheid in de zin van verbondenheid tussen mensen is een herkenbaar thema in de Bijbel. Als door God geschapen schepselen hebben mensen een bepaalde zorg-verantwoordelijkheid voor elkaar, zoals blijkt uit de geschiedenis van Kaïn en Abel (Genesis 4:9). Wanneer God een verbond sluit met Abraham, Isaak en Jakob en met hun nakomelingen het volk Israël, dan betekent dat niet alleen dat God zich verbindt met mensen, maar dat mensen juist door die verbondenheid met God ook met elkaar verbonden zijn. Daarbij horen zowel een basishouding van verbondenheid tussen mensen als het handelen ten gunste van medemensen als consequentie van die verbondenheid. Met andere woorden: door het verbond worden mensen elkaars naasten. Vanuit deze gegevens is 'verbond' een be-

Via de Wmo streeft de regering naar de meest radicale vorm van solidariteit.

- langrijke bouwsteen voor een nadere invulling van solidariteit vanuit een christelijke levensovertuiging die rekent met het onderwijs van de Bijbel. Ook kan vastgesteld worden dat de zaak die met de term 'solidariteit' wordt aangeduid, in bijbelse terminologie gekoppeld is aan naastenliefde.
- 3) Het is overigens niet zo dat de bij het verbond horende naastenliefde bij voorbaat een soort 'interne solidariteit' betekent die externe solidariteit uitsluit. Mensen die niet bij het verbond horen (vreemdelingen) worden juist in één adem genoemd met de weduwen en wezen als groepen in de samenleving die liefdevol ondersteund en geholpen moeten worden (zie bijvoorbeeld Leviticus 19:34; Deuteronomium 10:18-19). Naastenliefde wordt niet beperkt tot de eigen kring (broederliefde), maar overstijgt die eigen kring (liefde gaat verder dan de eigen gemeenschap). Mede in het licht van het Nieuwe Testament zijn daarom 'gemeenschap', 'broederliefde' en 'liefde' belangrijke thema's die de bijbels-theologische 'kleur' van solidariteit kunnen belichten.
 - 4) Tegen de achtergrond van wat de Bijbel zegt over barmhartigheid bij God en mensen krijgt 'solidariteit' als houding van verbondenheid tussen mensen vooral ook de betekenis van liefdevolle verbondenheid (die zich spiegelt aan de genadige goedheid die God aan mensen heeft laten zien in Christus). Bovendien wordt het concrete handelen ten gunste van medemensen, dat uit die houding van liefdevolle verbondenheid voortvloeit, gekenmerkt door barmhartigheid.

Vanuit een christelijke levensovertuiging en rekening houdend met het onderwijs van de Bijbel kan gezegd worden dat de betekenis van het bijbelse begrip naastenliefde valt binnen de

betekenis van solidariteit. Waar christenen het hebben over naastenliefde, hebben niet-christenen het over solidariteit. Beide begrippen vormen als het ware cirkels waarbij het betekenisveld van solidariteit een grotere cirkel trekt omdat noties als tegenprestatie (tweezijdige solidariteit), eigenbelang (belangensolidariteit) en verplichting (opgelegde solidariteit via belastingheffing en sociale wetgeving) in het betekenisveld van naastenliefde geen accent krijgen. Zo valt de relatie tussen solidariteit en naastenliefde te omschrijven.

De kerk moet ervoor pleiten dat gekozen wordt voor de meest kwetsbare mensen.

Bijdrage van de kerk

Wat kan de kerk vanuit haar ervaringen met naastenliefde bijdragen aan de politiek-maatschappelijke discussie over solidariteit? Politieke teksten over solidariteit, zoals het coalitieakkoord tussen CDA-PvdA-CU, wekken de indruk dat solidariteit te organiseren valt en maakbaar is. Voor een deel klopt dat ook omdat daadwerkelijk solidair gedrag vaak gebaat is bij bestaande structuren en afspraken. Bovendien kan de politiek via wetgeving vooral de verplichte vormen van solidariteit ook opleggen, waardoor de gedachte van maakbaarheid onbedoeld bevestigd kan worden. Toch is een belangrijke bijdrage van de kerk aan de meningsvorming over solidariteit juist dat solidariteit niet los verkrijgbaar is en daarom veel minder maakbaar is dan vaak lijkt. Solidair gedrag is niet blijvend als het niet opkomt vanuit een levensovertuiging die solidariteit motiveert en stimuleert. Solidariteit als naastenliefde spreekt niet vanzelf. Wanneer de overheid probeert te komen tot een vorm van solidariteit die van binnenuit komt en aan de morele kant van overtuiging en motivatie zit, kan de kerk daaraan meehelpen door in de samenleving werk te maken van die overtuiging en motivatie.

Een wat andere bijdrage van de kerk is die van 'pleitbezorger'. Het lijkt gemakkelijk om van-

uit de christelijk-sociale traditie de vraag te beantwoorden met wie wij solidair moeten zijn. Vaak wordt dan verwezen naar de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan om te zeggen: met iedereen. Toch blijkt in de praktijk dat solidariteit met de ene groep bijna altijd de solidariteit met een andere groep belemmert of onmogelijk maakt. Vaak moeten keuzes gemaakt

worden. Dan is een belangrijke bijdrage van de kerk op basis van de bijbels-theologische wortels van het christelijk-sociaal denken om

ervoor te pleiten dat gekozen wordt voor de meest kwetsbare mensen.

Welke solidariteit?

De 'reconstructie' van de visie van de regering op solidariteit, in het kader van de Wmo, maakt duidelijk dat de regering een beleid voorstaat waarbij de nadruk ligt op de morele kant van (vrijwillige en eenzijdige) solidariteit. Dat is een vorm van solidariteit waarbij levensovertuiging en de daaruit voortvloeiende motivatie een doorslaggevende rol spelen, veel meer dan bij verplichte, tweezijdige solidariteit. Dit beleid zal effect hebben als mensen gemotiveerd (en niet verplicht) worden om solidair te zijn. Het schept een klimaat dat gunstig is voor de traditie van naastenliefde waarin de kerk staat. Solidariteit als naastenliefde leidt tot 'inclusief diaconaat': voor medechristenen én medemensen.

Dit artikel is het tweede van twee artikelen over Wmo en diaconaat. Het eerste artikel stond in het vorige nummer van *Dienst*: 'Meer ruimte voor diaconaat door Wmo?' Geïnteresseerden verwijs ik naar een breder artikel in het theologisch tijdschrift *Theologia Reformata*, 52/2 (2009) 151-172.

Diaconaal Steunpunt

Wetenswaardigheden

Derk Jan Poel

CDC 2009 – nog 1x

In deze Dienst heeft u al behoorlijk bij kunnen lezen over de afgelopen CDC. Op de website van het Diaconaal Steunpunt zijn de complete lezingen en presentaties van de CDC gepubliceerd. Daarnaast is er een video verschenen met de lezingen van Rein Delhaas en Peter van de Kamp. Deze video kunt u online bekijken. Reacties zijn van harte welkom.

De locatie van de CDC van 2010 is ook al bekend. Volgend jaar zijn we van harte welkom in Amersfoort.

Suggesties en wensen voor het onderwerp of de invulling voor de CDC 2010 zijn van harte welkom. Geef deze gerust door via derkjan.poel@diaconaalsteunpunt.nl

Quota 2010

De afgelopen maanden heeft het GDD (deputaten diaconale zaken) weer gesprekken gevoerd met de Gereformeerde Diaconale Organisaties. Ook het komend jaar

hebben een aantal organisaties onze steun weer nodig om diaconaal werk te verrichten. De quota voor 2010 zijn te vinden op de DS-site.

Kerk en WMO

Kent u de website www.kerkenwmo.nl al? Op deze website is uiteenlopende informatie te vinden rond de WMO en de mogelijke rol van de kerken daarin. Ook materiaal van Diaconaal Steunpunt is hier te vinden.

Een paar tips:

- Kijk eens onder 'kennis en praktijk' naar de praktische, korte handleidingen over bijvoorbeeld het signaleren van nood of een sociale kaart;
- Doe de test! Vul de vragen in om te bepalen welke typering het beste past bij uw kerk. U krijgt daarna voorbeeldprojecten te zien die passen bij uw type kerk;
- Onder 'kerk en WMO' vindt u meer informatie over de bijvoorbeeld de prestatievelden van de WMO. Ook vindt u hier veel gestelde vragen en nuttige links naar diverse organisaties;
- En kijk ook eens onder projecten om ideeën op te doen voor uw eigen gemeente.

Website

De website wordt wekelijks door een flink aantal diakenen bezocht (tussen de 400-800). Daarmee is het duidelijk een belangrijke pijler in de ondersteuning vanuit het DS. Om de ondersteuning verder te verbeteren zal in de komende maanden een vernieuwde website in gebruik worden genomen. Het doel daarbij is om de informatie nog toegankelijker te maken.

Op dit moment wordt een inventarisatie gemaakt van de aanwezige informatie en hoe deze op de nieuwe website zal verschijnen. Een behoorlijke klus. DS is daarom ook blij met de vrijwilliger die zich heeft aangemeld om bij het inrichten van de nieuwe website te helpen!

Daarnaast zal er een nieuw forum met meer mogelijkheden in gebruik worden genomen. DS verwacht en hoopt dat daarmee contacten tussen diakenen onderling nog makkelijker zullen worden.

Heeft u zelf nog tips of ideeën hoe de website verbeterd kan worden, laat het mij dan vooral weten!

Voorlopig kunt u nog terecht op de huidige website. Voor antwoorden die (nog) niet direct op de website te vinden zijn kan uiteraard contact worden opgenomen middels e-mail of telefoon. Kijk op www.diaconaalsteunpunt.nl voor meer informatie.

Toerusting per classis

Het DS is beschikbaar om te ondersteunen in bijeenkomsten in de classis. De rol van DS kan uiteenlopen van toehoorder (om ervaringen te horen) tot het verzorgen van een thema of avond. Een toenemend aantal classes heeft al een bijeenkomst gepland. Neem gerust contact op om de inhoud en bijeenkomst af te stemmen!

